Politieke Partij Democraten[5]66

INLEIDING van Hein van Oorschot over de modernisering van de kembewapening op het voortgezette D'66-kongreS van 1 december 1979

Beste Democraten,

De manier waarop de diskussies over de modernisering van de kern- bewapening op gang zijn gebracht en worden gehouden door vooral het IKV heeft nogal wat mensen geergerd. Ik kan mij die ergernis, die-o.a. door Jan Glastra van Loon in de NRC is verwoord, wel voorstellen.

Maar wat wij het IKV moeten nageven is dat er in Nederland dankzij het IKV-optreden tenminste een wezenlijke diskussie is gevoerd over de modernisering. In andere NAVO-landen is de beslissing hierover voor het grote publiek vrijwel ongemerkt genomen.

Op zieh is dat niet iets opvallends. De beslissingen over de bewape- ningswedloop zijn steeds genomen met een grote vanzelfsprekendheid. En die vanzelfsprekendheid wordt beheerst door mensen die de bewa- pening als een bijna zelfstandige militair-technische aangelegenheid zien.

.Maar daar moet langzamerhand wel een einde aan komen. Want als we de balans opmaken van een groot aantal jaren defensie- en ontspan- ningspolitiek dan zien we het grootste, kostbaarste, meest agressieve en beestachtige wapenarsenaal dat ooit op de wereld heeft bestaan. Wij zien dan ook, dat bij het ontstaan van een werke- lijk gewapend konflikt binnen 10 minuten al de vraag aan de orde komt of de kembewapening wel of niet wordt ingezet. Wij maken kennis met zaken als "voorwaartse verdediging".

De konklusie kan niet anders zijn dan dat we onszelf dus op een kruitvat hebben geplaatst dat blijkbaar gemakkelijk kan ontploffen.

- De bewapening

De bewapening ontwikkelt zich steeds meer in de richting van een vinger op de knop tegenover honderdduizenden weerloze burgers.

De blinde soldaat, die niet meer hoeft te zien wat hij doet, in een driedelig kostuum achter een bureau: een bijna absurd beleid dat de grenzen van onze moraal onzichtbaar maakt. Die soldaat zien we aan beide kanten zitten. Steeds meer belandt hij aan een toetsenbord waarop je automatisch de eskalatie bespeelt.

En in dit systeem zitten wij weihaast argeloos op het toneel en vinden het, zoals ook

onze tegenspelers, jammer maar onvermijdelijk. Er staan twee groepen staten tegenover elkaar en zij reageren automatisch op elkaar in een onvoorstelbaar mechanisme.
Een wereld die voor een belangrijk deel door zulke Systemen wordt beheerst is niet in Staat om grote problemen - en daar hebben we er 20 veel van - enigszins gezamenlijk en effektief aan te pakken.
In zo'n wereld horen hoge muren en die staan er dan ook. Zo'n wereld is per definitie een a-sociale wereld.
Hoe ziet dat systeem, waarin de machtsblokken opereren, er uit?
We gaan uit van de afsehrikking als methode. De tegenstander moet niet durven aanvallen uit vrees voor de klap die hij terug zal krijgen. Daarbij hoort dan dat je die tegenstander net zo vaak kunt doden als hij jou. Een keer dood schrikt niet genoeg af blijkbaar.
Beste Democraten, dit zal wel tendentieus en irrationeel gezegd zijn, volgens onze specialisten. Ik zeg U dat het meer waar is en heel wat rationel er is dan de specialistenverhalen die veel al deze diskussies beheersen.
- Specialisten berekenen -
Specialisten berekenen hoeveel wapens we moeten hebben als we een bepaalde toestand in de wapenverhoudingen tot stand willen - brengen of in stand willen houden. Maar of we geloven in de afschrikking en of we vertrouwen hebben in de manier waarop NAVO en Warschau Pakt elkaar benaderen, is geen zaak van specialisten, geen -zaak van SWB-studiedagen, maar van een kongres, van alle burgers. Het is een zaak van demokratie.
Veel mensen - de meesten vermoedelijk - vinden dit systeem dat wordt beheerst door argwaan en onbegrip, dat grote financiele offers vraagt, en dat riskant genoemd moet worden, eigenlijk onbegrijpelijk. Toch leven we er mee en in feite doen we nauwelijks iets wezenlijks om op een andere koers te komen.
Zeker, er zijn wapenbeheersingsonderhandelingen, maar de resultaten daarvan zijn schamel en worden moeizaam bereikt. Het aanbod van de tegenpartij is per definitie verdacht en het grootste deel van de tijd wordt besteed aan het speuren naar de vuige streken die achter een schijnbaar edelmoedig gebaar zitten.
Vaak nog terecht ook!
Wapenbeheersingsafspraken werken bovendien sterk stimulerend op onderzoek naar

ontwikkelingen in sektoren die buiten verdragen vallen. Het wordt een uitdaging om nieuwe wapens te maken en daarmee het verdrag en de onderhandel ingspartner af te troeven. Dat je jezelf er ook mee van de kaart speelt, lijkt van minder belang.

De bewapeningswedloop -

De bewapeningswedloop gaat in feite dan ook harder dan ooit.

Die konstatering moet u goed in uw hoofd prenten, want het is belangrijk dat we door de mooie verhalen heenkijken. Het is belangrijk dat we inzien dat er nog steeds niets is bereikt en dat de oneindige spiraal waarlangs we ons bewegen, steeds steiler wordt.

Wat we doen is. hopel oos en uitzichtloos. Wat we doen is a-sociaal tegenover mensen die recht hebben op onze solidariteit.

Wat we doen heeft geen schijn van kans op sukses. Wat we doen is erger dan mensel ijk, het is onverstandig.

Wat we doen gebeurt door de verkeerde mensen met verkeerde belangen. Wat we doen is versleten en gevaarlijk.

En daar sta je dan D'66! Wij zijn als partij immers bekend omdat we slimme en kreatieve nieuwe oplossingen kunnen vinden.

Wat brengen we terecht van de vrede en veiligheid?

Je moet, vrees ik, konstateren dat ons programma op dit gebied niet veel handvatten geeft voor een oplossende polittiek, Afschrikking en de rol van kernwapens in de Oost-West-verhouding worden aanvaard als onmisbare onderdelen van de Nederlandse defensiepolitiek. Deze afschrikkingspolitiek lijkt erq op een vraag- en antwoordspel. Je moet steeds bijblijven en op iedere stap reageren. Behalve tot de konventionele wapens leidt dat tot grote kernwapens voor de lange afstand, tot kleine kernwanens voor het direkte slagveld en tot wapens die daartussenin bitten. Dat zijn de middellange afstandswapens, de zg. grijze zone.

Ik zal over alle drie rubrieken wat zeggen.

-Als men de afschrikking -

Als men de afschrikking een effektieve methode vindt om het Oostblok te benaderen en om ons door het Oostblok te laten benaderen, dan lijkt de invoering van de strategische kernwapens nog wel enigszins logisch. Met strategische wapens bestook je de vijand, nl. over een grote afstand en met een geweldige vernieti- gingskracht. Deze lange afstandswapens lijken dan ook als afschrik- kingswapen zeer geschikt. Het aanvallen ermee is zo wreed, meedogen- loos en radikaal, dat je je wel twee keer bedenkt voordat

je die katastrofe over je heen haalt.
Maar in deze strategische wapens zit ook een stuk ongeloofwaardigheid. De wapens zijn zo radikaal en beide kampen beschikken over zo'n hoeveelheid van dit wapentuig, dat het wederzijdse gebruik ervan ongetwijfeld ook de venietiging van de beide partijen met zieh brengt; en praktisch de vemietiging van de wereld voor het grootste deel en voor lange tijd.
Beide blokken hebben er nooit twijfel over laten bestaan dat ze het gebruik van deze wapens met gelijke munt zouden terugbetalen.
Daarmee zijn deze strategische wapens als afschrikkingsmiddelen minder nuttig geworden, want wie gelooft in de zelfmoordaktie van de tegenstander? De atoomdrempel lijkt bij deze wapens dan ook hoog, d.w.z. het gebruik ervan is een geweldige stap.
De inzet van deze wapens kan immers het einde van de wereld worden genoemd. De SALT-besprekingen richten zich op de beperking van deze in feite onbruikbare wapens en leiden heel langzaam tot enig resultaat. Gek eigenlijk dat dat zo lang moet duren, want de strategische wapens zijn eigenlijk al "uit".
Ondertussen ontwikkelde zich zeer snel een nieuw soort kernwapen, het zg. taktische wapen.
- Want ook de militaire -
Want ook de militaire specialisten begrepen dat aan de strategische wapens niet veel eer meer te behalen was: ze waren in de oorlog eigenlijk niet bruikbaar, het afschrikkingseffekt was twijfelachtig en de wapens kwamen in de greep van wapenbeheersing.
Tijd om iets nieuws te ontwikkelen dus.
De vondst was de "flexible response", d.w.z. dat men tegenover oorlogsdaden van de vijand een zgn. subtiel en gepast antwoord héét. De wapens die hiervoor worden ontwikkeld kan men gemakshalve als kleine kernwapens omschrijven; kernwapens die met redelijke nauwkeurigheid en een enigszins overzienbaar effekt kunnen worden ingezet. Niet dat ze niet een aantal keren de kracht van de Hiroshimabom kunnen hebben, maar vergeleken met de strategische wapens zijn ze wat men "schoon" noemt.
De filosofie van deze flexible response wordt gekenmerkt door allerlei nadelen en interne tegenstrijdigheden.
Ten eerste past deze denkwijze niet binnen de NAVO-doctrine.

Want volgens de NAVO zullen "de Russen" geen oorlog beginnen, maar als er een oorlog komt zullen de Oostbloklanden niet aarzelen deze oorlog tot en met het uiterste, d.w.z. tot en met strategische wapens uit te vechten. Wat is dan de ‘flexible response" waard; dat zgn. gepaste antwoord is dan niets anders dan de nukleaire eskalatie. Met een gepast antwoord zullen we immers nooit verhinderen, dat de Oostbloklanden doorvechten tot de laatste snik. Dat volgt althans logisch uit de NAVO-leer.
Als je daarover in Brussel met NAVO-mensen spreekt - en die bij- zondere ervaring mocht ik hebben -dan blijkt dat de kleine of taktische kernwapens en de grijze zone-wapens, waarover dadelijk meer, het grote gat tussen de konventionele en de strategische kernwapens dichten.

- De gruwelijkste konventionele wapens -

De gruwelijkste konventionele wapens - die zijn trouwens ook niet mis - en de vriendelijkste kernwapens liggen zo dicht bij elkaar dat de atoomdrempel feitelijk bijna niet meer bestaat.
En zo hoort dat ook - naar militaire maatstaven want de taktische kernwapens zijn slagveldwapens. De bevelhebber te velde beslist over de inzet van die wapens en kan niet met het atoomdrempel- probleem worden opgescheept; de neutronenbom paste daar ook mooi in.
Het is in dit licht prettig om te vernemen waar dat slagveld eigenlijk ligt. Welnu, dat slagveld ligt in West-Europa.
Hier vechten de blokken hun oorlog uit en hier bevindt zich wat men schaamteloos het oorlogstheater noemt.
Al deze merkwaardigheden en ongelooflijkheden zouden moeten leiden tot een herbezinning in de kringen van de NAVO-instituten en in de verschillende lidstaten. Deze evaluatie komt moeilijk tot stand en dat is o.a. een gevolg van de onduidelijke en onvolledige demokratische kontrole. Als Laurens Jan Brinkhorst in de Tweede Kamer een wezenlijke invloed van de Tweede Kamer op de besluit- vorming in deze zaken vraagt, betekent dat een essentiele stap in de verbetering van dit soort processen.
De vernieuwing en uitbreiding van de NAVO-kernbewapening, die versluierend modernisering wordt genoemd, en ook de Russische SS 20-raket bevinden zich in het zogenaamde "grijze gebied" tussen de taktische en strategische wapens. Het zijn middellange afstands- wapens die over een afstand van 2 S 4000 km kunnen worden ingezet.

En met deze wapens wordt de afstand van pistoolkogel naar strategisch kernwapen een vloeiende lijn, zonder drempels, zonder voorbehouden; een vloeiende beweging van een eenvoudig menings- verschil naar de totale vernietiging.
- Een lijn -
Een lijn die betreden kan worden door twee grootmachten die elkaar niet begrijpen en vertrouwen. Twee grootmachten, bang voor elkaar, geen van beide van plan om aan te vallen, beide in belangrijke mate beheerst door mi li tair denken, beide met om zieh heen een aantal kleinere landen dat het spe! meespeelt. Een verhouding tussen twee grootmachten die voortknoeien langs een gebaande weg zonder veel perspektief, alleen een sombere horizon die wij zelf alsmaar uitzicht- lozer maken.
En wat D'66 doe jij nu, wat doen wij, D'66-ers, aan deze absurde toestand? Hoe gaan we verder met de bewapening, wat is de rol van de kembewapening en welke koers varen we ten opzichte van de zgn. modernisering, wat willen we met de Oost-West-verhouding?
In de eerste plaats zullen wij ons Beleidsprogram moeten herzien.
Er moet een nieuwe, betere paragraaf op ons voorjaarskongres 1980 worden vastgesteld, die wegen aangeeft om uit de impasse te komen die bewapeningswedloop heet. Die paragraaf dient niet gebaseerd te zijn op afschrikking en angst, maar op moed, vindingrijkheid en minstens een begin van vertrouwen.
In de tweede plaats hoort de kernbewapening in dit geheel geen rol te spelen. Kembewapening is niet effektief, zit vol interne tegen- spraken, is onbruikbaar en naar demokratische en menswaardige maatstaven volstrekt onverantwoord. Afbouw daarvan is nodig.
Een eerste begin daarvoor is het afzien van de modernisering.
Het is het eerste grote gebaar in de richting van het Oostblok.
Daar is een zekere moed voor nodig, maar niet zo heel veel.
Want voor wie denkt dat wij zonder modernisering onszelf naar de slachtbank leiden, voor wie dit gelooft, doen we ook mét dé modernisering niet meer of minder een stap naar een onherroepelijke oorlog.
- En dat is de zwaarste dobber -
En dat is de zwaarste dobber voor u vandaag.
Wij zullen een voorzet doen voor een nieuwe lijn, waarin het fraktiestandpunt niet meer past. Dat de fraktie koos en wat ze koos is begrijpelijk in de lijn van ons geldende

programma, al had men tegen de modernisering ook binnen ons programma neen kunnen zeggen. Dat deden we toch ook tegen de neutronenbom. De fraktie heeft een voorzichtig standpunt ingenomen. Dat is tegenover het kongres galant. De fraktie zal moeten aanvaarden dat wij nu verder willen. Natuurlijk niet tigen de fraktie, maar met de fraktie verder werken aan het D'66-denken over vrede en veiligheid.
Want onderhandelen met stokken achter de deur - en dat is het standpunt nu - is geen echte onderhandeling. Eerst moet er nu vertrouwen komen en daarvoor is een gebaar nodig, Wie stelt dat wij dan geen onderhandelingspositie meer hebben, die beseft niet, waarover wij thans reeds beschikken.
De fraktie is bij de begrotingsbehandeling van Defensie gedwongen een standpunt in te nemen en kan er zeker van zijn, dat de regering met een voor de fraktie onaanvaardbaar standpunt van de NAVO terugkeert.
De regering komt so wie so terug met twee nieuwe wapens voor Nederland, twee wapens die het resultaat zijn van een prestigeduel van de Amerikaanse lucht- en landmacht. Een prestigeduel dat de Amerikaanse regering niet kon oplossen en dat wij nu over ons heenkrijgen en waar- mee wij ons veiliger mogen voelen en waarmee men in het Oostblok weet dat Moskou voor het eerst nu ook vanuit Nederland kan worden venietigd. Dat heet moderniseren.
En de NAVO tenslotte? Ik ga er van uit dat het doel moet zijn om de NAVO-strategie te vernieuwen, te moderniseren. Invloed uitoefenen van binnenuit,
- Een nieuw D’66-standpunt -
Een nieuw D'66-standpunt, waarover ik hier spreek, zal bijdragen aan de invloed. En als we via de NAVO steeds dieper in de put zouden blijven zakken, dan moeten we daarover over een paar jaar nog maar eens praten.
Dat wij die gemoderniseerde wapens hoe dan ook in Nederland niet wensen is duidelijk. Wij moeten binnen die NAVO namelijk wel een daad stellen en de beroemde salami-taktiek mag ons niet overrompelen.
Beste Democraten, als u deze lijn zoudt willen vol gen, dan ligt er een motie die ik samen met enkele anderen heb opgesteld, gereed om hier royaal te worden aangenomen. Er liggen andere soortgelijke moties op uw instemming te wachten. Dat hoop ik vurig, omdat de bangheid van het midden nog nooit iets heeft opgelost.

Wij durven te kiezen, wij ontmaskeren versluierende verhalen. Ik heb éénderde van de spreektijk van de inleiders en ben daarbij bovendien letterlijk en figuurlijk ingepakt. Ik

ben ervan overtuigd dat de mensen die al het absurde gewoon vinden, die denken dat je geweld ook op den lange duur met geweld kunt keren en die het gruwelijke van wat we doen op de koop toenemen, ik ben ervan overtuigd dat die standpunten u met alle hevigheid en kracht zullen worden voorgelegd met allerlei echte en onechte argumenten.
Het besluit, kongres, dat u neemt zal steeds mede-D'66-ers pijn doen, maar angst is een siechte raadgever, zeker bij deze zaak.

Het gezicht van een eensgezinde fraktie en van eensgezindheid van die fraktie en de partij is politiek veel waard, maar niet ten koste van alles.
-Aan dit besluit -

Aan dit besluit zal hoe dan ook onze partij een littekentje overhouden, maar welke volwassene heeft er geen enkel litteken. Als u allemaal voor uzelf straks een overwogen besluit neemt, dan komt er geen kleurloos besluit, maar een goed besluit.
Dan is D'66 - het hoofdbestuur, de fraktie, het kongres, de leden, de kiezers - ook op dit punt weer een stap verder.